

NĚKOLIK POZNÁMEK K OTÁZKÁM VELENÍ

Podplukovník Ladislav Jaček

V článku jsou zdůrazněny výhody dispečerského způsobu řízení štábu a vjmenovány základní požadavky na dispečink. Dále jsou rozvedeny povinnosti a systém práce informační skupiny operačního oddělení štábu armády a na základě nich je navržena organizační struktura této skupiny. V článku je podán návrh na úpravu služby operačního dozorcího štábu, tak aby odpovídala soudobým podmínkám. V závěru je navrhována úprava jednotného pojmenování velitelských stanovišť na všech stupních.

Systém velení je jedním ze základních pilířů úspěchu v boji. Je proto právem ve středu naší pozornosti a bude nanejvýš nutné stanovit v tomto výcvikovém roce zásady, jimiž se v současných bojových podmínkách při velení budeme řídit.

Velmi často se v poslední době hovoří o zavedení **dispečerského** systému řízení při velení, a to podobným způsobem, jak je uplatněn v některých průmyslových nebo stavebních podnicích. Tento systém je třeba řešit ve dvou etapách: — nejprve snadnější část — dispečerské řízení složek jednoho štábu, ve druhé etapě pak i řízení podřízených stupňů velení.

Pokusy o řešení první části byly už při cvičeních činěny, ovšem stále nedokonale. Vzhledem k technickým nedostatkům tohoto způsobu vyšel v loňském roce návrh na zřízení operačního sálu ve vševojskovém štábu, v němž by společně pracovali všichni hlavní funkcionáři příslušného velitelství. Domnívám se, že toto řešení není šťastné, neboť vyhovuje pouze pro podmínky velitelsko-štabního cvičení na mapách. V terénu by bylo třeba zřizovat poměrně velké pracoviště ve stanu (každý funkcionář má svou pracovní mapu!) nebo úkryt velkých rozměrů; tento operační sál nelze zřídit v pohybových fázích boje; všichni hlavní funkcionáři by byli po většinu doby na jediném místě a v případě přímého zásahu i klasickou zbraní je vyřazeno celé velení najednou; navíc tento systém neodpovídá ani perspektivě vybavení našich velitelství, neboť požadujeme, aby funkcionáři měli svá pracoviště v transportérech příslušně k tomu vybavených. Konečně jsou náčelníci složek většinu času odtrženi od svých štábů, nemohou je osobně řídit, neboť telefonický styk na stupni oddělení je naprosto nepostačující. A tak výkonný, poradní, plánovací a kontrolní orgán — pracovníci štábu — by nutně tímto opatřením musel trpět, jeho práce by se prodlužovala, a dokonce by jeho funkce a schopnosti nebylo ani plně využito.

Úmyslně jsem uvedl pouze několik nedostatků, aby více vynikla nutnost definitivně vyřešit dispečerský způsob řízení štábů. Tento systém jediný může v plné míře umožnit stálý bezprostřední styk mezi náčelníky a i mezi důstojníky štábů, může urychlit naši práci, a tím i zpružnit řízení štábů. V podstatě jde o to, aby byly splněny tyto podmínky:

a) možnost vést hovor s jednotlivým účastníkem a oběžníkem se všemi nebo několika účastníky,

b) možnost hovoru nejméně ze dvou ústředních stanovišť (velitel —

nebo náčelník štábu — a operační oddělení) se všemi účastníky oběžníkovým způsobem,

c) možnost odposlechu oboustranného hovoru všemi účastníky při oběžníkovém zapojení (např. velitel má zapojeny všechny účastníky a hovoří s velitelem dělostřelectva. Jde o to, aby ostatní účastníci slyšeli, je-li to nutno, jak velitele, tak i velitele dělostřelectva),

d) možnost hovoru i při pohybu (kombinace rádiového a linkového dispečinku),

e) utajení hovoru na rádiovém dispečinku automatickým utajovačem,

f) slyšitelnost na vzdálenost asi 3 km,

g) velmi rychlá příprava při linkové stavbě,

h) dobrá slyšitelnost i ve větší vzdálenosti od aparátu, možnost kreslení a psaní při poslechu i vlastním hovoru,

i) jednoduchá obsluha.

Zatím z těchto podmínek nemáme splněnu ani polovinu, a hlavní funkcionáři se proto dispečinku vyhýbají. Není potom divu, že musíme stále běhat po velitelských stanovištích. V důsledku toho mimo jiné zkracujeme vzdálenosti mezi pracovišti a nedodržíme řadu opatření k maskování a k protiatomové ochraně.

*

V souvislosti s dispečerským způsobem řízení štábu se hovoří o přebudování organizační struktury operačního oddělení armády tak, aby směroví důstojníci nejen bezpečně znali situaci svěřených svazků, ale aby pro ně zpracovávali a předávali rozkazy a nařízení.

Především k celkové struktuře oddělení. Vedle náčelníka a jeho zástupce (pro ZVS) bude nutné ponechat plánovací skupinu, a to jak pro přípravné období, tak i pro vedení boje. Časté změny situace na frontě a takřka denní úprava a částečné přepracování plánů v průběhu operace nedovolují, aby tato skupina byla v době vedení operace oslabována na úkor skupiny informační.

Tato skupina měla doposud na starosti zpracování nařízení a jejich předání vykonavatelům. Informační skupinu a v ní příslušné směrové důstojníky o těchto rozkazech jen informovala. Nyní se projevuje snaha dát tuto povinnost na bedra informační skupině. Domnívám se, že to je požadavek nereálný. Je splnitelný pouze u dílčích pokynů, nařízení a rozkazů, které nevyžadují plánování příslušné činnosti pro armádu v celku.

Jestliže se např. vydává nařízení pro přeskupení během noci k plnění úkolu příštího dne, je nutno předtím provést nejnutnější kalkulace a grafické řešení na mapě pro celou armádu. To dělá důstojník plánovací skupiny. Je tudíž logické, aby tento pracovník zpracoval i výpisy z tohoto plánu formou nařízení pro jednotlivé divise. Jsou-li za současného stavu zasílána tato nařízení písemně prostřednictvím podacích stanic, bylo by absurdní, aby toto předání podací stanicí obstarával někdo jiný než zpracovatel. I tehdy, jsou-li nařízení vydávána technickými pojítky za pomoci hovorových tabulek, nelze požadovat, aby důstojník informační skupiny tato nařízení kódoval a předával.

Bude účelné, aby tato nařízení předávali směroví důstojníci jen v tom případě, bude-li možnost hovořit s příslušným štábem divise otevřeně.

Několik slov ke složení informační skupiny armády tak, aby mohla plnit požadované úkoly. V současné době je skupina složena z pěti důstojníků, nepočítaje v to styčné důstojníky, kteří nejsou do ní organizačně začleněni. Tento počet mohl být dostatečný v době, kdy armáda měla tři armádní sbory, ale naprosto nedostačuje dnes, kdy je v armádě 5–8 vševojskových svazků a kdy se podstatně zrychluje tempo operace. Organizační struktura armády musí mít nutně vliv i na strukturu štábu armády, protože štáb je zde proto, aby veliteli zabezpečil velení těmto vojskům. Tato zásada se pochopitelně týká nejen operačního oddělení, ale i řady dalších složek velitelství armády. I když budeme respektovat zásadu nezvyšovat neúměrně počty štábů, bylo by nutné vytvořit tuto organizaci informační skupiny: náčelník skupiny s jedním pomocníkem (zástupcem), kteří povedou výkazovou mapu, budou informovat nadřízený štáb (operačními a souhrnnými hlášeními), udržovat styk se sousedy, informovat starší náčelníky o situaci v celku, informovat o těchto skutečnostech štáb a získávat podklady od složek štábu. Náčelník bude řídit a koordinovat činnost skupiny.

Dalším orgánem bude náčelník směru s pomocníkem a styčným důstojníkem. Jeho povinností bude udržovat nepřetržitý styk se dvěma až třemi divisemi, vést mapu s jejich situací, znát podrobně rozhodnutí velitele armády a velitelů příslušných divisí, být informován o situaci na zemi a ve vzduchu u svěřených svazků, znát poměr sil na frontě svazku, informovat velitele a náčelníka informační skupiny o získaných zprávách, předávat dílčí rozkazy příslušným velitelům svazků, být schopen kdykoli podat zprávu o ověřené situaci na frontě.

Pomocník je nutný proto, aby byla zabezpečena nepřetržitá informovanost při střídání v odpočinku, aby situace mohla být přenášena na výkazovou mapu štábu, pro zpracování výpočtů, kódování apod.

Styčný důstojník bude plnit úkoly vyplývající z této funkce. Bude-li právě u některé divise, bude moci k druhé vyjždět pomocník náčelníka směru.

V informační skupině je nutné mít tyto tři náčelníky směrů s přidělenými důstojníky tak, aby byla možnost zajistit styk se šesti až osmi divisemi. Kromě toho je třeba mít ve skupině dalšího styčného důstojníka ke styku s nadřízeným štábem. Vzhledem k této organizaci je nutno zabezpečit i spojovací síť — znamená to např. vytvořit rádiovou síť styčných důstojníků armády, organizovat spojení s divisemi tak, aby směroví důstojníci mohli být s příslušným svazkem okamžitě spojeni.

Skupina musí být vybavena vedle prostředků pro technické spojení i vlastními pohyblivými pojítky. Každý styčný důstojník musí být vybaven vozidlem a rádiovou stanicí a kromě toho je třeba dalšího auta pro výjezd náčelníka skupiny nebo jiného důstojníka. Budou-li ve štábu vrtulníky, musí náčelník štábu počítat s jejich využitím především informační skupinou.

K zabezpečení požadovaných úkolů mělo by tedy ve skupině být 12 důstojníků a 5 vozidel s rádiovými stanicemi. Je třeba pochopit, že ochuzování na lidech může mít jen jeden důsledek — nedostatek zpráv a pomalé předávání rozkazů. Budou-li styční důstojníci prakticky trvale u svazků, které plní nejdůležitější úkoly v rámci armádní operace, a jeden bude na velitelství frontu, zůstává ve štábu jen 8 důstojníků včetně náčelníka. V praxi se naprosto neosvědčilo, jestliže si směroví důstojníci navzájem

při odpočinku předávali svazky, takže v různou dobu odpovídali za různé divise. (Ovšem při celkovém počtu 1+4 to jiným způsobem není možno dělat, protože služba v informační skupině musí být nepřetržitá, a to dokonce i v době, kdy neprobíhá boj, protože prostředky napadení mohou zasáhnout cíl v jakékoli hloubce a štáb armády musí být neustále informován o situaci podřízených vojsk.)

Chceme-li umožnit organizovanou práci, je třeba tvořit stále dvojice. Praxe rovněž dokázala, že dva až tři svazky je maximum, které jsou tito pracovníci při současném tempu operace a soudobých podmínkách boje a při stávající technice schopni zvládnout.

Pokud jde o umístění ve štábu, je nejvhodnější dát každého náčelníka směru na zvláštní pracoviště, odkud nejlépe dispečinkem informuje náčelníka skupiny. Ten po vyhodnocení zprávy ji opět dispečinkem předává buď příslušnému náčelníkovi, nebo všem složkám (popř. jen části složek) štábu. Bylo by vhodné dodržet zásadu, aby náčelníci směrů nebyli informátoři pro celý štáb — jen výjimečně, např. po bojovém hlášení o celkové situaci na frontě mohou pomocí dispečinku štáb informovat (podle rozhodnutí náčelníka informační služby).

Navrhovaný způsob přispěje k tomu, že náčelníci směrů budou mít dostatek klidu ke své práci, o němž se zatím nedá vůbec hovořit, a naopak shromažďování řady důstojníků v informační skupině ztěžuje slyšitelnost na pojítkách, prodlužuje hovory a způsobuje chyby při kódování.

Tento způsob je však možný jen tehdy, jestliže velitel a náčelník štábu budou práci informační skupiny respektovat. Stává se totiž nejednou na cvičeních, že směrový důstojník nemůže dostat spojení, protože hovoří tito funkcionáři a získávají sami zprávy, nebo uprostřed předávané zprávy je hovor přerušen pro přednostní hovor „G“, přičemž přerušení nařídil velitel nebo náčelník štábu jen proto, aby získal zprávu o situaci, kterou informační skupina právě přejímala.

Jestliže si připočteme k tomu tu skutečnost, že tito funkcionáři zpravidla hovoří na pojítkách více nebo méně otevřeně, není se pak co divit, že často informační skupina dostává zprávy o situaci na frontě od svého náčelníka štábu, který ji získal dříve.

Tato dvoukolejnost nepomáhá stylu práce uvnitř štábu a navíc zpravidla zdržuje podřízené štáby.

*

V souvislosti s uspořádáním vnitřní práce štábu bude třeba rovněž změnit funkční povinnosti operačního dozorcího, stanovené Předpisem pro polní službu štábů. Především se to týká armády, ale i u divise je situace obdobná. Předpis vychází ze zkušeností druhé světové války, z poměrně pomalejšího tempa operací, nočních přestávek v bojové činnosti a z tehdejší struktury štábu a metod jeho práce.

Vzhledem k nepřetržité službě v informační skupině armády (i operačním oddělení divise) může být OD zhaven povinností přejímat a předávat hlášení, znát podrobně situaci a věst o ní pracovní mapu; vzhledem k nepřetržité službě na oddělení PVO a jeho prostředkům není třeba, aby OD vyhlašoval vzdušný poplach a předával tento signál podřízeným.

Protože to byly hlavní úkoly OD, nabízí se takové řešení, aby se v této službě střídali jen důstojníci informační skupiny. Tento způsob však není vhodný, protože ve štábu vzniká řada různých povinností, které OD musí

plnit (kontrola vnitřního pořádku na stanovišti, znalost míst náčelníků, přehled o odjezdech a příjezdech důstojníků štábů a hostů, bojová pohotovost na stanovišti, jeho ochrana a obrana, kontrola systému spojení, shromažďování funkcionářů atd.), takže tím by nutně musela trpět práce informační skupiny, kdyby se všechny tyto problémy řešily zde.

Na cvičení se osvědčil pokus umisťovat OD na zvláštním pracovišti, osvobodit jej od shora uvedených povinností, které plní informační skupina, a vytvořit zvláštní skupinu dvou dozorčích, podřízenou náčelníkovi operačního oddělení. Tyto důstojníci se střídali po 12 hodinách ve službě, při přesunech jeden zůstával jako permanence. Tím nejsou ochuzovány složky, které velmi pociťují nepřítomnost jednoho důstojníka, a naopak tito stálí OD jsou bezpečně a perfektně o všem informováni a ve službě zapracováni.

Druhá možná varianta je střídat v této službě důstojníky všech složek štábu (mimo náčelníky oddělení a skupin), neboť bude-li OD osvobozen od určitých operačních povinností, není důvodu trvat na tom, aby tuto službu vykonávali jen důstojníci operačního oddělení průzkumu, jak to stanoví Předpis pro polní službu štábů. Vzhledem ke snaze ušetřit počty osob, je toto druhé řešení přijatelnější.

*

Nakonec se chci dotknout méně podstatné otázky terminologie, protože k tomu, abychom si rozuměli, musíme hovořit stejnou řečí a pod určitým pojmem musíme vidět jeden obsah. V poslední době dochází totiž k velmi různorodému názvosloví pro pojmenování velitelských stanovišť, a to zejména vlivem zahraniční literatury. V současné době známe velitelsko-pozorovací stanoviště (VPS), záložní velitelsko-pozorovací stanoviště (ZVPS), předsunuté velitelské stanoviště (PVS), velitelské stanoviště (VS), záložní velitelské stanoviště (ZVS), týlové velitelské stanoviště (TVS), záložní týlové velitelské stanoviště (ZTVS), týlový sled (TS), záměnné velitelské stanoviště (bez zkratky).

Vzhledem k tomu, že na stupni praporu tvoříme jedno stanoviště, na stupni pluku zatím dvě a na stupních divise a armády tři stanoviště, zdá se, že názvů je zbytečně mnoho, navzájem se matou, dochází k nedorozumění a navíc jsou názvy zbytečně komplikované.

Názvosloví nám má umožnit jednotné chápání obsahu; za tohoto stavu však dochází k pravému opaku. I když se nám někdy pozměňuje funkce některých stanovišť, jejich obsazení osobami a prostředky, není nutné vymýšlet nové názvy, protože vždycky některé z velitelských stanovišť bude hlavní (je tam velitel a hlavní část štábu) a ostatní budou jen zabezpečovat jeho činnost. Z toho hlediska je třeba chápat terminologii velitelských stanovišť a nepřipustit další matení pojmů.

Domnívám se, že by bylo vhodné zvolit jen tyto tři názvy, shodné pro všechny stupně velení:

a) velitelské stanoviště (VS) pro hlavní místo velení, jehož součástí může při vedení boje být i pozorovatelna; zde se zdržuje velitel a hlavní funkcionáři štábu s nutnými důstojníky a prostředky pro velení;

b) záložní velitelské stanoviště (ZVS) — pro orgány, které jsou připraveny nahradit zničené VS, popř. plnit jiné funkce. V obraně rozlišovat obsazené ZVS a neobsazené ZVS — druhé pro nepravděelné přemísťování veli-

telských stanovišť při protiatomovém manévru. ZVS může být i početně silnější než VS;

c) týlové velitelské stanoviště (TVS) — pro orgány materiálních, technických a zásobovacích složek a pro ty části štábů a velitelství, jejichž přítomnost není bezpodmínečně nutná při řízení a organizaci boje na VS.

Ve značkovém klíči kreslit VS plně, ZVS a TVS s vypsáním těchto písmen do praporku, kresleného rovněž plně (popř., je-li praporek menší, napsat zkratku u jeho paty), neobsazené ZVS kreslit čárkovaně.

Uplatněním tohoto návrhu bychom značně zjednodušili vojenskou mluvu, pokud jde o velitelská stanoviště, a o to nám musí jít. Pokud jde o přiblížení naší terminologie ruským výrazům, domnívám se, že podmínka jednoduchosti naší mluvy by měla být v tomto případě převažujícím činitelem.

Komplex otázek spojených s velením je velmi široký a bude účelné v diskusi jednotlivé dílčí problémy řešit, a tím plnit jeden z hlavních úkolů, stanovených s. ministrem pro tento výcvikový rok.

Prameny: Oper-I-1, Polní řád a všeobecný doplněk.

Oper-II-1 Předpis pro polní službu štábů.

Čj. 004850/30 OS-59 Zvláštnosti velení vojskům v počátečním období války